

Gladiatorgevechten Versus Voetbal

Vergelijking van de sociale functies van de twee
vormen van volksvermaak

L.E.H.A. van Berkel
Studentnummer: 0542733

Propedeutisch onderdeel
Studierichting Algemene
Cultuurwetenschappen
Universiteit van Amsterdam
Academische Vaardigheden 2
Groep 1
Dhr. H. Lammers

17 januari 2006

Inhoudsopgave

Inleiding	p. 1
Paragraaf 1 Het Colosseum: een amfitheater met sociale functies	p. 2
Paragraaf 2 De voornaamste sociale functies voor volk en keizer	p. 3
Paragraaf 3 De opkomst van voetbal in Nederland	p. 5
Paragraaf 4 Vergelijking van beide vormen van volksvermaak op sociaal belang	p. 6
Conclusie	p. 10
Literatuurlijst	p. 12
Bijlage	

Inleiding

Hier in West-Europa zien we de Romeinen, samen met de Grieken, graag als dé grondleggers van de Westerse beschaving. Onze filosofie, kunst, literatuur, architectuur, democratie, etc., hebben we allemaal te danken aan deze antieke culturen. Althans zo leren we dat hier in Nederland bij het vak geschiedenis. De wortels voor onze beschaving zijn al gelegd in hun beschavingen. Echter waren ze wel zo beschaafd? Want mede dankzij grote films, zoals ‘Spartacus’ en ‘the Gladiator’, bleek wreed vermaak behoorlijk populair. Onder de Romeinen weliswaar. Die Romeinen waren niet zo vies van een beetje bloed. Ze kenden veel soorten vechtspektakels, namelijk: gevechten tussen criminelen en wilde beesten, gevechten tussen criminelen onderling tot de dood toe, naspelen van zeeslagen en heldenepossen en tot slot gladiatorgevechten. Hiervan zijn de gladiatorgevechten het minst wreed, maar wel het meest bekend. ‘Het gladiatorgevecht’ is inmiddels een soort synoniem geworden voor al deze gevechten tezamen. Bovendien waren ze opengesteld voor heel het Romeinse volk en groeide zelfs uit, naast wagenrennen, tot de meest populaire volkssport.¹ En ook dit verschijnsel is nog steeds terug te vinden in het moderne Westen, zelfs hier in onze eigen Nederlandse maatschappij. Compleet met geweld en al. Al vinden de gevechten tegenwoordig niet meer binnen de arena, maar vaak buiten de arena plaats. Maar al die brute kracht is vast niet de voornaamste reden dat we zo’n twintig eeuwen verder nog steeds het fenomeen volkssport kennen.

De vraag die ik hier stel, is: Is het belang van de volkssport ten tijde van de oude Romeinen, dezelfde als die van nu. En dan met name ben ik benieuwd naar het sociale belang. De hoofdvraag die hieruit volgt, luidt dus: Is de sociale functie van de gladiatorgevechten in het oude Rome vergelijkbaar met die van het voetbal in het huidige Nederland? Het antwoord op deze vraag volgt uit de volgende paragrafen:

- Paragraaf 1: Het Colosseum: een amfitheater met sociale functies
- Paragraaf 2: De voornaamste sociale functies voor volk en keizer
- Paragraaf 3: De opkomst van voetbal in Nederland
- Paragraaf 4: Vergelijking van beide vormen van volksvermaak op sociaal belang
- Conclusie

---

¹Naerebout, F. G., H.W. Singor. *De oudheid Grieken en Romeinen in de context van de wereldgeschiedenis*. Amsterdam: Ambo, 2001: 387.

Paragraaf 1 Het Colosseum: een amfitheater met sociale functies

De Romeinse publieke gevechten kregen een grote sociale functie ten tijde van de heerschappij van keizer Vespasianus. Voor die tijd vonden gevechten al wel plaats, maar meer in particuliere sfeer. Onder de organisatoren bevonden zich rijke landheren, hoge magistraten en zelfs de keizer. En dit deden ze niet slechts uit onbaatzuchtige redenen. Vooraanstaande Romeinen die de gevechten konden bekostigen, hadden al snel door dat ze de vechtspektakels konden gebruiken om hun eigen macht te bevestigen of mogelijk te bevorderen. Want door ervoor te zorgen dat het volk werd vermaakt, groeide je populariteit. En wanneer die genoeg gegroeid was, had de organisator mogelijk ook de steun van Romeinse burgers bij zijn verovering van meer macht.² Maar teveel macht bij anderen was gevaarlijk, zo vreesde keizer Domitianus (de keizer die na Vespasianus de bouw van het Colosseum voltooid heeft in 82n.Chr). Vanaf zijn regeerperiode verkreeg de keizer een monopolie op het organiseren van gevechten in de stad Rome. Bij hoge uitzondering mocht een gevecht georganiseerd worden door een hoge magistraat of familielid van hem, maar niet zonder toestemming van de keizer.³

Een erkenning van het belang dat keizers in de organisatie van gevechten zagen, zien we terug in de oprichting van het Colosseum door keizer Vespasianus. Na de roerige regeerperiodes van de keizers Caligula en Nero, die met wreedheid en willekeur ten opzicht van het volk regeerden, was de Romein het vertrouwen in de keizers behoorlijk kwijt. Met name Nero had een grote haat gecreëerd onder het volk. Dit had zelfs geleid tot enkele burgeroorlogen. Keizer Vespasianus, die kort op Nero volgde, besefte dus als geen ander de noodzaak om het volk opnieuw voor zich te winnen. Om goedwil onder het volk te kweken, gaf hij opdracht voor de bouw van het Colosseum.⁴ De vechtspektakels in het Colosseum kregen daardoor een voorname sociale functie.

Deelconclusie:

Kort samengevat bevindt het ambt van Romeinse keizer, na de corrupte en wrede keizers Caligula en Nero, zich in een zeer kwetsbare positie. Het volk is het vertrouwen in de keizers kwijt. En vele hooggestelde invloedrijke personen, met name senaatsleden, zien menig keizer maar wat

---

² Naerebout, F. G, H.W. Singor. *De oudheid Grieken en Romeinen in de context van de wereldgeschiedenis*. Amsterdam: Ambo, 2001: 387.

³ Wiedemann, Thomas. *Emperors and gladiators*. Londen: Routledge, 1992: 8.

⁴Naerebout, F. G, H.W. Singor. *De oudheid Grieken en Romeinen in de context van de wereldgeschiedenis*. Amsterdam: Ambo, 2001: 342-344.

Lijst van keizers van Rome. Wikipedia. Versie 9 januari 2006. Bekeken op 16 januari 2006.

http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Romeinse_Keizers

Titus Flavius Vespasianus. Wikipedia. Versie 16 januari 2006. Bekeken op 16 januari 2006.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Vespasianus>

graag van zijn troon gestoten. Keizer Vespasianus is de eerste keizer die grootse maatregelen neemt om het volk weer achter zich te krijgen. Hij laat het Colosseum bouwen en verleent tevens het gehele Romeinse volk het privilege om de populaire vechtspektakels bij te wonen.

Paragraaf 2 Voornaamste sociale functies voor volk en keizer

Ten eerste dienden de gevechten in het Colosseum als vermaak en afleiding. De Romeinse burger was behoorlijk ontevreden geworden door voorgaande corrupte keizers. Bovendien had het volk gezien dat bij voldoende onvrede en bundeling van krachten van zowel de plebejers als de patriciërs, een keizer daadwerkelijk kon worden afgezet. Vespasianus en zijn volgelingen waren zich hier terdege van bewust. De vechtspektakels in het Colosseum boden een uitkomst. Ze waren een uitstekende manier om het volk mee koest te houden of af te leiden. Afleiding voorkwam politieke bemoeienis en aandacht voor ontwikkelingen of mensen die een bedreiging konden vormen voor de keizer. Wanneer de Romeinse burger werd vermaakt, was hij of zij tevreden. “Spelen” werd zelfs belangrijker geacht dan “Brood” als het aankwam op politieke middelen.⁵ Het volk zou zich dan ook wel schikken in het regime van de keizer of hem mogelijk blijvend steunen.

En steun kon de keizer wel gebruiken ten opzichte van de senaat. Al vanaf het moment dat het Romeinse rijk overging van een republiek naar een keizerrijk hebben senaat en keizer een zeer fragiele relatie gekend. Nu had de keizer de beslissende macht verkregen en de senaat voelde zich aan de kant gezet. Echter hadden senaatsleden in het verleden wel laten blijken dat ze voor een groot struikelblok konden zorgen. Dus speelde de keizer het spelletje mee en bleef de senaat als een formaliteit bestaan. En zolang het volk de keizer toejuichte, werd diens macht bevestigd en had de senaat maar weinig tegen de keizer in te brengen.⁶

Daar komt echter bij dat een tevreden volk zich ook niet zo eenvoudig laat verleiden door anderen die een greep naar de macht willen doen of opstanden willen vormen. Wat een niet te onderkennen gevaar is in een rijk dat zich door de jaren heen zo flink heeft uitgebreid. Menig provincie werd buitgemaakt. Ook in deze provincies moest de rust bewaard worden. Soms organiseerde de keizer ook hier gladiatorgevechten en werden privé-gevechten door particulieren getolereerd. Ze bleven ook de provincies rustig en afgeleid.⁷

---

⁵ Naerebout, F. G., H.W. Singor. *De oudheid Grieken en Romeinen in de context van de wereldgeschiedenis*. Amsterdam: Ambo, 2001: 386.

Wiedemann, Thomas. *Emperors and gladiators*. Londen: Routledge, 1992: 187.

⁶ Naerebout, F. G., H.W. Singor. *De oudheid Grieken en Romeinen in de context van de wereldgeschiedenis*. Amsterdam: Ambo, 2001: 342-386.

⁷ Wiedemann, Thomas. *Emperors and gladiators*. Londen: Routledge, 1992: 171.

Grant, Michael. *Gladiators*. Harmondsworth: Penguin Books, 1971: 46.

Dit brengt mij tevens bij de verklaring waarom juist zo'n wrede wijze van volksvermaak aansloeg onder de Romeinen. Het Romeinse Rijk kende aan het einde van de eerste eeuw, waarin zich dit alles afspeelt, al een rijke geschiedenis aan oorlogen ter uitbreiding van het Rijk. Vele Romeinen vochten als soldaten of hadden familieleden die vochten. Dit had de Romeinen tot een streng, hard en wreed volk gemaakt. Bovendien was het leven behoorlijk zwaar voor de meesten. Er was een grote scheiding tussen de rijke elite en de arme hardwerkende bevolking. Deze arme bevolking verlangde dan ook naar een leven zoals de elite; lui, gemakkelijk en vol plezier. Het recht om regelmatig het Colosseum te bezoeken, gaf hun een beetje van die luxe. En dit privilege wilde men niet meer kwijt. Daarnaast sloten de Colosseumgevechten goed aan bij de bloeddorst van de Romeinen lesten; Romeinen namen niet langer genoegen met wedrennen en worstelen. Men wilde een echt spektakel, waarbij echt bloed zou vloeien.⁸

Met name doordat het Colosseumpubliek bestond uit alle lagen van de Romeinse bevolking, kregen de vechtspektakels een voorname sociale functie. Namelijk de functie van forum voor het volk om meningen en eisen te spuien in aanwezigheid van hun keizer. Deze eisen betroffen zaken zoals protesten tegen belastingheffingen of protesten tegen de keizer persoonlijk. Al ruim voordat het Romeinse Rijk een keizerrijk werd, nog in de Republiek, werden openbare plekken, onder aanmoediging van magistraten, regelmatig gebruikt als spreekforums voor het volk. Met de overgang naar keizerrijk was de behoefte aan een forum niet veranderd en het Colosseum was zeker een geschikte plek hiervoor. Cicero, een groot Romeins filosoof, stelde zelfs: dat het publiek van onder andere het Colosseum een veel representatiever beeld vormde van de bevolking dan op menig openbare samenkomst. Juist omdat het spektakelpubliek niet alleen bestond uit vaak ontevreden arme burgers, maar ook welontwikkelde en weldenkende elite.

Mede om te voorkomen dat het beklagen niet zouden veranderen in onrust, was het verstandig om als keizer aanwezig te zijn bij deze gevechten. Bovendien gaf hij de Romeinse burger zo het gevoel van inspraak in hun lot. Wanneer een keizer zonder goed excuus niet kwam opdagen of onvoldoende oplette, kwam dat zijn populariteit niet bepaald ten goede. Echter openlijk genieten kon eveneens schadelijk zijn. De populariteit van de keizer was afhankelijk van een precair evenwicht tussen wat het volk als juist gedrag en onjuist gedrag beschouwde.⁹ Sommige keizers vonden deze dwang van zijn onderdanen hoogst onplezierig en een ander maakte er weer listig gebruik van voor eigen propaganda.¹⁰

Echter niet alleen het volk kon bij deze gelegenheden macht uitoefenen. Dit werkte ook andersom. De keizer was nog altijd de allermachtigste persoon in Rome en schroomde ook niet

---

⁸ Roodbeen, Merit. *De mooiste verhalen uit het Romeinse Rijk*. Soest: RuitenbergenBoek, 2000: 134-135.

⁹ Auguet, Roland. *Cruelty and Civilisation*. Londen: Unwin Brothers Limited, 1972: 187.

⁹ Wiedemann, Thomas. *Emperors and Gladiators*. Londen: Routledge, 1992: 168-169.

¹⁰ Auguet, Roland. *Cruelty and Civilisation*. Londen: Unwin Brothers Limited, 1972: 184.

om deze macht te tonen. Zeker wanneer iemand hem onrespectvol bejegende. Zo liet keizer Domitianus bijvoorbeeld een toeschouwer, na een vervelende opmerking, in de ring gooien.¹¹ Beter verging het de gladiatoren. De populariteit onder het publiek kon nog wel eens het leven van een strijder redden. Echter bleef de beslissende macht nog altijd bij de keizer. Het was zijn keus wanneer hij meer belang hechtte aan populariteit onder het volk of aan het doordrijven van zijn wil. Met enkel zijn duim kon de keizer beslissen over dood en leven, zowel letterlijk voor de gladiator, als symbolisch machtsvertoon aan het volk.¹²

Deelconclusie:

De vechtspektakels verleenden een nogal belangrijke sociale functie. Zowel voor de keizer als het volk. Voor de keizer diende het als middel om het Romeinse burger te vermaken en een vorm van luxe te bieden. Hierdoor bleef het rustig, tevreden en afgeleid. Een volgende stap was de steun van het volk terugwinnen en vasthouden. Om dit voor elkaar te krijgen had het volk de illusie van inspraak nodig. Dit was de tweede functie van de Colosseumgevechten. Het was ontwikkeld tot een spreekforum voor het publiek; bestaande uit alle lagen van de Romeinse bevolking. Een forum om zeker rekening mee te houden, zo wist de keizer. In zijn aanwezigheid kon het volk, met een zeer dwingende macht, zich uitspreken over zijn beleid en zijn persoon. En niet te vergeten over het lot van de gladiator. Toch had de keizer het laatste woord en werden beledigingen tegen zijn persoon hard gestraft. Wel liet hij zich vaak leiden door het volk. Populariteit onder het volk was immers een zeer machtig middel tegen tegenstanders.

Paragraaf 3 De opkomst van voetbal in Nederland

Inmiddels zijn we zo'n twintig eeuwen vol ontwikkeling verder. De maatschappij van nu is dan ook behoorlijk veranderd ten opzichte van die van de oude Romeinen. Zo kunnen in we tegenwoordig via internet en televisie in enkele seconde de hele wereld binnenkrijgen in onze huiskamers. Bovendien wordt de huidige samenleving, in vergelijking met de Romeinen, geleid door een commercie en economie van heel wat hoger niveau, wereldniveau zelfs. Het is dan ook onvermijdelijk dat al deze ontwikkelingen effect hebben gehad op de rol die vandaag de dag door volkssport wordt ingenomen. Bovendien richt ik mij in mijn vergelijking ook nog eens op een ander land met een andere volkssport; Nederland. Hier is voetbal, gezien de aandacht voor deze sport in kranten en sportprogramma's, toch wel volkssport nummer één. Dit zijn behoorlijke verschillen. Kan de sociale rol van voetbal eigenlijk nog wel vergeleken worden met die van de

---

¹¹ Auguet, Roland. *Cruelty and Civilisation*. Londen: Unwin Brothers Limited, 1972: 188.

¹² Carcorpino, Jérôme. *Het dagelijks leven in het oude Rome*. Utrecht: Het Spectrum, 2002: 312.

gladiatorgevechten? Echter voordat hierop wordt ingegaan, eerst een korte geschiedenis over de opkomst van voetbal in Nederland.

De sport voetbal is kwam in de jaren 1870-1880 naar Nederland. Op dat moment was voetbal een zeer populaire sport in Groot-Brittannië. Vanuit Engeland wordt voetbal onder andere door migranten, zakenlieden, studenten en militairen naar het vaste land van Europa gebracht, waaronder Nederland, waar de sport goed aanslaat. Dit blijkt als in 1985 de Nederlandse Atletiek en Voetbalbond wordt opgericht. Hieruit ontstaat vanaf 1929 de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB).¹³ Wat begon als een elitesport is dan inmiddels al veranderd naar een sport voor 'het volk'¹⁴. Niet enkel meer om zelf te spelen, maar ook als supporter van een van de vele voetbalclubs. Vanaf dat moment is voetbal niet meer weg te denken uit de Nederlandse samenleving. Kortom de sport is mee ontwikkeld met de maatschappij van vandaag.

Deelconclusie :

Voetbal is rond 1870-1880 naar vanuit Groot-Brittanie naar Nederland overgebracht. Al veranderde de sport van een elitesport tot 'volks'sport. En niet alleen de sport beoefenen, maar ook toeschouwen ontwikkelde zich in zo'n dertig jaar tot een populaire bezigheid van menig Nederlander. De Nederlands topclubs zijn sindsdien niet meer uit Nederland weg te denken net als het fenomeen voetbalsupporter.

Paragraaf 4 Vergelijking van beide vormen van volksvermaak op sociaal belang

Inmiddels zo'n tachtig jaar later heeft de sport zich flink ontwikkeld. Met de komst van de televisie zit wekelijks menig Nederlandse man met zoon(s) en fanatieke dochter(s) aan de buis gekluisterd naar een voetbalwedstrijd te kijken. Of wanneer het sportnieuws weer eens een transferbedrag noemt voor de allernieuwste aanwinst van Ajax, dan blijkt weer eens dat voetbal is uitgroeid tot een miljoenenbusiness. Ook in het geval van voetbal valt de populariteit te verklaren door de belangrijke sociale functie: het bieden van ontspanning en ontlading. En Dat Nederlanders behoefte hebben aan een uitlaatklep blijkt wel uit de lopende reclamecampagne van SIRE. Deze campagne verbeeld mooi hoe kort ons lontje tegenwoordig vaak is.¹⁵ Ons alledaagse leven mag dan wel behoorlijk vergemakkelijkt zijn door allerlei technische ontwikkelingen, het is wel een heel nieuwe reeks aan verantwoordelijkheden rijker geworden. Mensen hebben meer mogelijkheden en kansen gekregen, maar stellen tegelijkertijd hogere eisen aan zichzelf. Men

---

¹³ *Voetbal*. Wikipedia, versie 14 januari 2006. Bekeken op 16 januari 2006. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Voetbal>

¹⁴ Miermans, Cornelis. *Voetbal in Nederland. Een onderzoek naar de maatschappelijke en sportieve aspecten*. Assen: Van Gorcum, 1955: 58-60-105.

¹⁵ *Lopende campagne. Kort Lontje*. SIRE. 16 januari 2006. <http://www.sire.nl/kortlontje/>

moet succesvol zijn in zoveel mogelijk facetten van het leven. Er worden successen niet gehaald, ontstaan gevoelens van onvrede, frustratie en jaloezie. Zaken die ook de Romeinen niet vreemd waren.

Sport helpt deze spanningen en frustraties te ontladen, wat vaak niet mogelijk is in het dagelijkse leven. Zo is het aanvallen van je baas niet carrière bevorderend. Doormiddel van sport kan iemand zijn onvrede kanaliseren en projecteren op een wedstrijd. Hier is gejoel en gejuich wel geaccepteerd. Bovendien kan een overwinningseuforie de zorgen even doen vergeten. Een populaire sport als voetbal doet dit op grote schaal en wel voor anderhalf uur lang. Echter ontspoord deze ontlading de laatste tijd regelmatig bij enkelen in hooligangedrag. Dit zorgt voor veel overlast en verziekt het voetbal voor de beschaafde toeschouwer.

Deze problematiek brengt mij tot de betrokkenheid van de overheid. In het geval van voetbal en voetbalvandalisme zijn het de gemeentes, die in overleg met de KNVB, maatregelen en beslissingen nemen. Zo stelde de heer Cohen, burgemeester van Amsterdam, kortgeleden dat binnen zijn gemeente geen televisieschermen en biertaps buiten op straat geplaatst mogen worden, ten tijde van de Wereldkampioenschappen voetbal wegens kans op overlast.¹⁶ Voor de overheid is de voetbalproblematiek te lokaal, incidenteel en kleinschalig om zich ermee bezig te houden. Voetbal gerelateerde zaken, behoren tot het beleid van de gemeentes en niet de landelijke regering.

Dit is een aanzienlijk verschil met de gladiatorgevechten. Voetbal heeft nauwelijks tot geen invloed op het landelijke regeringsbeleid of de populariteit van minister-president. Voetbalstadions zijn dan ook nooit opgericht met de doelstelling de populariteit van de overheid te vergroten onder de Nederlandse bevolking. De overheid hield zich er niet met voetbal bezig, waardoor de stadions nooit functioneel zijn geworden voor publieke en politieke opinie. Hier zijn en waren bovendien andere gelegenheden voor; zoals de krant, radio en televisie. Is er dan eigenlijk nog wel sprake van een vergelijkbaar sociaal belang? Misschien moet de vergelijking genuanceerder bekeken worden?

Voetbalwedstrijden mogen dan zelf niet beschikken over de functie van een volksforum. Voetbal heeft echter wel een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling en acceptatie van een nieuw volksforum; de televisie. Door de vele politieke opinie programma's, nieuwsuitzendingen plus achtergronden en consumentenprogramma's, is de televisie geworden tot een forum van groot maatschappelijk belang. Mogelijk groter nog dan de gladiatorgevechten ooit gehaald hebben, doordat televisiebeelden de hele wereld over gaan. Om de rol van voetbal hierin te verduidelijken volgt opnieuw een klein stukje geschiedenis.

---

¹⁶ 'Nieuwsbulletin'. RTLNieuws. RTL 4. 7 januari 2006.

Op 10 september 1950 werd namelijk in Eindhoven voor het eerst geëxperimenteerd met het uitzenden van tv-beelden. Anton Philips, directeur van het gelijknamige bedrijf Philips en vader van de televisie, was zelf een groot fan van de voetbalclub PSV. Hij was de eerste die televisie en voetbal samenbracht in een experimentele televisie-uitzending. Slechts nog getoont aan een klein groepje genodigden. Een jaar later was de techniek zo ver ontwikkeld dat beelden zelfs over het hele land uitgezonden konden worden.¹⁷ En door de ontwikkeling van een reportagetrein, zeer kort daarop, werd uitzending vanuit verschillende locaties mogelijk. Dit nieuwe technische snuffje zou volgens Philips perfect ingezet kunnen worden voor een live uitzending van een voetbalwedstrijd door de inmiddels opgerichte Nederlandse Televisie Stichting (NTS).¹⁸ Zo werden sporadische onderhandelingen met de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) omgevormd tot een samenwerkingsverband tussen de NTS en de KNVB. Beide organisaties beschikten voor lange tijd over een monopoliepositie en maakten hier ook goed gebruik van. De NTS gebruikte de voetbaluitzendingen om meer en meer kijkers voor zich te winnen. En niet zonder succes. Zo trok de wedstrijd Nederland – België, in de zomer van 1952, veel toeschouwers. Veelal opgesteld voor toestellen in de etalages van televisie en radiohandelaren of in cafés. Menig winkelruit is hierdoor ook bezweten.¹⁹

In dat zelfde jaar begint de KNVB hun vroegere mentaliteit: ‘We hoeven er niet aan te verdienen’, te verruilen voor een commercieel ingestelde mentaliteit.²⁰ Wat begon met 500 gulden voor een live-wedstrijd is in zo’n 51 jaar opgelopen tot één miljoen euro. Uitzendrechten zijn ook niet langer gereserveerd voor de publieke NOS, maar voor de hoogste bidder.²¹ En niet alleen televisieconcerns investeren veel geld in voetbal, ook grote wereldconcerns stoppen graag geld in sponsoring. Deze voetbaleconomie staat dan ook volledig los van de overheid. In het geval van de gladiatorgevechten was wel anders. Veel gladiatorscholen kenden geen onafhankelijkheid. Zij waren van de keizer zelf en werden gerund door eigen functionarissen.²²

Interessanter zelfs nog is dat door de samenwerking tussen de KNVB en de NTS de televisie veel kijkers trok. Dit heeft tevens geleid tot een flinke opkomst en verspreiding van de televisie onder het Nederlandse volk. Het was een luxeproduct dat je gegarandeerd geliefd zou maken onder kennissen en familie; die hoefden nu niet langer voor de etalage verdrukt te worden.

---

¹⁷ Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004: 11.

¹⁸ Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004: 13.

¹⁹ Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004: 21-23.

²⁰ Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004: 23.

²¹ Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004: 23.

²² Grant, Michael. *Gladiators*. Harmondsworth: Penguin Books, 1971: 40-41.

Wiedemann, Thomas. *Emperors and Gladiators*. Londen: Routledge, 1992: 170.

Zo was alleen al tijdens de Wereldkampioenschappen in 1954 het aantal televisies in ons land gegroeid van 2.800 naar 9.500.²³

Deelconclusie:

De sociale functie van de volkssport voetbal is dus lang niet zo groot als die van de gladiator gevechten. Nederlandse politici verkiezen radio, kranten en vooral televisie boven voetbalwedstrijden als publiekelijk spreekforum. Voetbal biedt eigenlijk slechts nog de mogelijkheid tot ontspanning en ontlading. Echter heeft de populariteit van voetbal wel een belangrijke rol gehad in de aantrekkingskracht en verspreiding van televisie. Nu dus geworden tot een van de meest belangrijke volksforums die Nederland rijk is. Bovendien heeft voetbal maatschappelijk belang doordat het een flinke commerciële functie inneemt. Het voetbalwereldje is een wereld waarin veel geld omgaat en veel grote organisaties zoals voetbalclubs en voornamelijk wereldconcerns in betrokken zijn.

---

²³Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004: 31.

Conclusie

Zowel in de samenleving van de oude Romeinen als in de Nederlandse samenleving is voor de sporten; gladiatorgevechten en voetbal, de rol van populaire volkssport weggelegd. Hierdoor is bij beide toeschouwersporten sprake van een belangrijke maatschappelijke rol. Dus om nu op de hoofdvraag terug te komen: Is de sociale functie van de gladiatorgevechten in het oude Rome vergelijkbaar met de sociale functie van voetbal in het huidige Nederland?

Ten eerste hebben beide sporten gemeenschappelijk dat ze fungeren als uitlaatklep en ontspanning voor een groot gedeelte van de samenleving. Ten tijde van de Romeinen was het bijwonen van een Colosseumgevecht een van de weinige luxes van de hardwerkende eenvoudige Romein. Deze Romein beschouwde zijn recht spektakels bij te mogen wonen als een voornaam privilege, dat hij deelde met door hem regelmatig benijdde elite. De populariteit die de gevechten hierdoor verkregen, gebruikte de keizer op zijn beurt weer als propaganda middel voor zijn beleid en zichzelf. Bovendien was het volk tevreden houden en hun vertrouwen winnen, na keizers als Caligula en Nero, politieke noodzaak geworden.

Ook voetbal geeft veel Nederlanders de mogelijkheid tot ontspanning en ontlading. En in de snelle, stressvolle en veeleisende maatschappij waarin we vandaag de dag leven, is daar wel behoefte aan. Mensen zijn veel vaker lichtgeraakt of zelfs gefrustreerd. Doormiddel van projectie van deze spanningen op de sport voetbal kan men ontlading vinden.

Er is er echter een heel duidelijk verschil met de gladiatorgevechten. Namelijk dat voetbalwedstrijden geen dienst doen als volksforum. Ten tijde van de Romeinen kon het volk doormiddel van het bijwonen van de gladiatorgevechten ook gebruik maken van hun spreekrecht. Het volk kon zo een vrij dwingende macht uitoefenen op de keizer. Vaak gaf de keizer ook gehoor aan zijn volk om zo zijn eigen populariteit en macht veilig te stellen. Voetbal mist deze directe invloed op het beleid en acceptatie van de machthebber, de Nederlandse overheid.

Voetbalstadions zijn dan ook niet, net als het Colosseum, opgericht ter bevordering van de positie van de overheid. Politici verschijnen veel eerder in kranten en op televisie. Voetbal en voetbalgerelateerde zaken zijn slechts aangelegenheden van afzonderlijke gemeentes en de KNVB. Niet van de overheid.

Desondanks heeft voetbal wel een belangrijke rol gehad in de opkomst van een nieuw volksforum, namelijk de televisie. Dit hebben we te danken aan de directeur van Phillips, Anton Philips, die zelf een fervent voetbalfan was. Met de ontwikkeling van de televisie kon hij als eerste zijn beide passies bijeenbracht. Zo rond 1950 ontstond hieruit een vruchtbaar samenwerkingsverband tussen de NTS en de KNVB. Vooral in eerste 10 levensjaren heeft deze

samenwerking flink meegeholpen aan de verspreiding van de televisie onder het Nederlandse volk.

Net als de voetbalwereld flink is doorontwikkeld, in de richting van een miljoenenbusiness op wereldniveau, heeft ook de televisie niet stilgestaan. De televisie is geworden tot een van de meest invloedrijke fora voor informatievoorziening en publieke forums dat Nederland rijk is. Zowel van groot belang voor het volk als de regering.

Dus om antwoord te geven op de hoofdvraag is naar mijn mening voetbal als huidige Nederlandse volkssport wel degelijk te vergelijken met de gladiatorgevechten. Ook al is er geen sprake van een gelijkwaardige sociale functie. Daarbij moet ook niet vergeten worden dat er sprake is van twintig eeuwen tijdsverschil. Het is logisch dat voetbal in de huidige maatschappij een andere plek inneemt dan de gladiatorgevechten. Juist het feit dat er nog behoefte is aan een volkssport en een publiekelijk spreekforum toont een bepaald cultureel patroon aan. Dit is voor mij rede genoeg om een bepaalde mate van vergelijkbaarheid als bewezen te beschouwen.

Aantal woorden: 3700 woorden

Literatuurlijst

- Auguet, Roland. *Cruelty and Civilisation*. Londen: Unwin Brothers Limited, 1972.
- Carcopino, Jérôme. *Het dagelijks leven in het oude Rome*. Utrecht: Het Spectrum, 2002.
- Grant, Michael. *Gladiators*. Harmondsworth: Penguin Books, 1971.
- Lijst van keizers van Rome*. Wikipedia. Versie 9 januari 2006. Bekeken op 16 januari 2006. http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Romeinse_Keizers
- Lopende campagne. Kort Lontje*. SIRE. 16 januari 2006. <http://www.sire.nl/kortlontje/>
- Miermans, Cornelis. *Voetbal in Nederland. Een onderzoek naar de maatschappelijke en sportieve aspecten*. Assen: Van Gorcum, 1955.
- Naerebout, F. G, H.W. Singor. *De oudheid Grieken en Romeinen in de context van de wereldgeschiedenis*. Amsterdam: Ambo, 2001.
- 'Nieuwsbulletin'. RTLNieuws. RTL 4. 7 januari 2006.
- Roodbeen, Merit. *De mooiste verhalen uit het Romeinse Rijk*. Soest: RuitenbergenBoek, 2000.
- Titus Flavius Vespasianus*. Wikipedia. Versie 16 januari 2006. Bekeken op 16 januari 2006. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Vespasianus>
- Westerloo, Ed van. *We hoeven er niet aan te verdienen*. Nieuwegein: Arko Sports Media, 2004.
- Wiedemann, Thomas. *Emperors and Gladiators*. Londen: Routledge, 1992.
- Titus Flavius Vespasianus*. Wikipedia. Versie 16 januari 2006. Bekeken op 16 januari 2006. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Vespasianus>